

Kultur- og kirkedepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: 2006/0763 KU/KU2 Vår ref.: 2009/610
FIM:hel MAB TOTV 437.2

Dato: 01.10.2009

Høring - rapport om evaluering av Bokavtalen

Det vises til brev fra Kultur- og kirkedepartementet av 6. juli 2009 med høring på rapport om evaluering av Bokavtalen.

Bokavtalen mellom Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening regulerer flere sider ved boksalg i Norge. Avtalen ble inngått 10. november 2004, og trådte i kraft 1. mai 2005. Den nye bokavtalen innebar en friere salgsordning for bøker enn det som fulgte av den gamle bransjeavtalen av 1998.¹

Foreliggende evalueringsrapport har i følge mandat fra Kultur- og kirkedepartementet til hovedformål å undersøke om dagens bokavtale er et mer effektivt litteraturpolitisk virkemiddel enn den tidligere bransjeavtalen.² Rapporten gir en gjennomgang av nyere erfaringer på området, og gjennomfører etter tilsynets oppfatning en grundig analyse av utviklingen i bransjen.

Foreliggende evalueringsrapport viser ved flere anledninger til tidligere analyser som Konkurransetilsynet har gjennomført, og som vi for ordens skyld gjentar hovedkonklusjonene i her. I 2006 gjennomførte tilsynet således en undersøkelse av salgseffektene av en bokavtale med friere bokpriser som trådte i kraft 1. mai 2005.³ Undersøkelsen, som var basert på salgsdata fra bokhandlere i 2004 og 2005, viste at det var solgt betydelig mer skjønnlitteratur, prisene på skjønnlitteratur hadde falt og antall solgte titler hadde økt. Tilsynet gjennomførte i 2008 en ny undersøkelse av salgsutviklingen i perioden 2004 – 2007.⁴ Hovedkonklusjonene i denne undersøkelsen var at boksalget har økt, prisene har falt og antall solgte titler har økt. Undersøkelsen viste også at prisene på bøker har blitt billigere over tid.

Konkurransetilsynet er av den oppfatning at det ikke er motstrid mellom den foreliggende rapportens konklusjoner og de konklusjoner tilsynet selv har trukket etter å ha undersøkt salgsutviklingen i bokbransjen. Rapporten fastslår imidlertid årsakssammenhenger som Konkurransetilsynet ikke tidligere har påvist. Konkurransetilsynet er videre av den oppfatning at rapporten understøtter og etablerer årsakssammenhenger til støtte for den friere salgsordningen for bøker som gjeldende bokavtale innebærer.

¹ En oversikt over forskjellene i bokavtalen av 2004 og bransjeavtalen av 1998 er gitt i Konkurransetilsynets rapport "Konkurransen i Norge" (2009) side 44, som er tilgjengelig på tilsynets hjemmeside

<http://www.konkurransetilsynet.no/no/Publikasjoner/nye-publikasjoner/>.

² Se evalueringsrapporten side 205.

³ Konkurransetilsynets rapport "Effekter av friere bokpriser", (1/2006)

⁴ Konkurransetilsynets rapport "Salgsutviklingen i bokbransjen 2004 til 2007", (1/2008)

Konkurransetilsynet vil imidlertid bemerke at rapporten feilaktig forklarer årsaken til at konkurransemyndighetene har gitt dispensasjonsadgang for samarbeidet om omsetning av bøker.⁵ Forskriftsunntaket er ikke begrunnet i at bokavtalen er et godt litteraturpolitisk virkemiddel som gir samfunnsøkonomiske effektivitetsvirkninger som mer enn oppveier effektivitetstapet som følger av mer begrenset konkurranse. Unntaksforskriften er begrunnet i kulturpolitiske hensyn, jf. kongelig resolusjon 17. desember 2004 side 3.⁶

Konkurransetilsynet vil videre bemerke at rapportens fremstilling av prisutviklingen på bøker gir et misvisende bilde av prisutviklingen etter at bokbransjens avtaleverk ble liberalisert 1. mai 2005.⁷ Rapporten viser at prisen på bøker har økt mer enn konsumprisindeksen siden 1999. Konkurransetilsynet vil bemerke at etter bokavtalens ikrafttredelse den 1. mai 2005 har prisutviklingen på bøker tilsynelatende ligget om lag på nivå med utviklingen i konsumprisindeksen.

Rapporten forklarer at bransjeavtalen av 1998 og gjeldende bokavtale, ikke har virket etter sin hensikt hva angår formålet om å beskytte utsalgssteder med dårlig lønnsomhet. Bakgrunnen er store forskjeller i bokhandlergrupperingenes innkjøpspriser. Det hevdes at fri utsalgspris trolig vil kunne forverre situasjonen ytterligere for små aktører i salgsledet. Under henvisning til den turbulente tiden bokbransjen nå er inne i blir det avslutningsvis advart mot omfattende liberalisering i avtaleverket for omsetning av bøker.

Konkurransetilsynet har i rapporten "Konkurransen i Norge" på redegjort for sitt syn på en fastprisordning i bokbransjen.⁸ Kort gjengitt er tilsynet av den oppfatning at bokavtalens formål om å sikre forbrukerne tilgjengelighet til et bredt boksortiment gjennom tradisjonelle bokutsalgs ikke lenger er like viktig etter fremveksten av nettbutikker. Samtidig vil fastprisordningen kunne medføre høyere priser mens boken er ny og aktuell, slik at ordningen medfører at nye bøker blir forbeholdt lesere med høy betalingsvilje- og evne. Bokavtalens formål om å sikre forlagene og bokhandlerne høyere avanser, for derigjennom å oppnå bredere bokproduksjon og hylleutvalg, er etter tilsynets mening ikke velbegrunnet. Aktørene vil blant annet ut fra en porteføljetankegang ha egeninteresse i å ha et bredt utvalg av forfattere og boktitler.

Det er Konkurransetilsynets anbefaling at dagens fastprisordning i bokbransjen blir avvirket. I stedet bør det brukes mest mulig målrettede virkemidler for å nå litteraturpolitiske målsettinger. Rapporten "Konkurransen i Norge" nevner blant annet innkjøpsordningen som et eksempel på et slikt konkret virkemiddel. Det vises til rapporten for en nærmere redegjørelse.

Subsidiært vil Konkurransetilsynet kunne gå inn for en ny kortere bokavtaleperiode, men med ytterligere oppmykning av samarbeidet om fastpris. En slik oppmykning vil i hvert fall måtte omfatte ytterligere avkortning av fastprisperiodens lengde og adgang for alle salgskanaler til å gi større rabatter enn dagens sats på 12,5 %.

Med hilsen

Henrik Magnus Lande (e.f.)
seksjonsleder

Tor Erik Tvedt
rådgiver

Mottakere:

Kultur- og kirkedepartementet Postboks 8030 Dep 0030 OSLO

⁵ Se for eksempel evalueringsrapporten side 11.

⁶ Kongelig resolusjon 17. desember 2004 (dokumentdato 15. desember 2004) er tilgjengelig på webadressen <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/prm/2004/0027/ddd/pdfv/233391-kgl.res.bokbransjen.pdf>.

⁷ Se figur 5-8 i evalueringsrapporten side 67.

⁸ Se Konkurransetilsynets rapport "Konkurransen i Norge" (2009) side 42 og 43.